

Književna poročila

kakor: konsum je kolektivističen, produkcija le na pol; prva etapa socializacije je socializacija trgovine itd. Tudi nima kapitalistični dobiček izvora v brezplačnem delu strojev (kar je v nasprotju s trditvijo na str. 114., da je odvisna vrednost produkta od množine dela, potrebne za njegovo produkcijo), ampak v neplačanem delu, ker ima »brezplačno delo strojev« na razpolago vsakdo in stroji brez ljudi sploh ne producirajo ničesar (govoriti torej ni mogoče o delu strojev, ampak le o delu ljudi, ki je produktivnejše vsled uporabe strojev), med tem ko je za najetje delavcev treba kapitala. Tudi ni pravilno mnenje, da je mogoča postopna socializacija v kolektivističnih panogah gospodarstva (n. pr. najprej socializacija trgovine), ker bi se kapital, ki mu je zaprta ena gospodarska panoga, obrnil v drugo; načrt, izvesti v industriji najprej prehod iz zasebne lastnine v lastnino vseh v dotični tovarni uslužbenih in potem šele v last celote, pa je ob istočasni socializaciji trgovine nemogoč, ker itak že takoj v začetku država preko trgovine določa vse cene in je torej medsebojna konkurenca, ki jo avtor za začetek še nekako pripušča, nemogoča.

Glede naziranja o denarju je omeniti, da je čisto vseeno, ali ga kdo označa kot od države diktirano merilo vrednosti blaga ali pa kot »jamstvo, da je delo dotičnika, ki ga ima, človeški družbi potrebno in da bo zanj dobil enakovredno protivrednost«. Njegov načrt nadomestitve denarja z nakaznicami na blago v državnih skladiščih pa bo mogoč šele tedaj, ko bodo vsi produkti od trenutka produkcije do konsuma last enega — države. To pa predpostavlja zopet popolno koncentracijo kapitala, bodisi še pred ali pa vsaj kmalu po tako zvani proletarski revoluciji, kar je sicer nujen predpogoj za idealno družbo, idealno vsaj z gospodarskega stališča, vendar pa vsled vpliva zgoraj omenjenih činiteljev po moji sodbi utopično.

In tako prihajamo vedno zopet do uverjenja, da je treba opustiti nado na definitivno rešitev socialnega vprašanja, na popolno odstranitev egoizma, individualizma, konfliktov med ljudmi, v kar veruje tudi avtor te knjige, in da se moramo truditi le, da dobimo naši dobi primerno in dosegljivo formulo za družbo po socialnem prelomu, pred katerim nedvomno stojimo. Žal, da je analiza sodobnega gospodarstva, politike, narodnosti in verstva v »Idealizmu« preveč netočna in pomanjkljiva, da bi mogla pomagati na tej poti!

F. Zwitter.

Edmond About: Kralj gorá. Iz francoščine prestavila Kristina Hafnerjeva. Ljudske knjižnice 20. zvezek. Cena Din 18.—, vezana Din 30.—. Založila Jugoslov. knjigarna v Ljubljani, 1925. Str. 254.

Pisec teh vrstic je pred nekaj leti nasvetoval, naj se posloveni kaj iz Abouta (1828. do 1885.). Tako smo dobili predlani skrbno prirejeni Tavzesov prevod »Notarjev nos«. Avtor, po rodu Lorenčan, je nekaj časa posečal Atensko šolo, odkoder je prinesel s seboj zabavno satiro »Svobodna Grčija« (1855). V tem kakor v ostalih svojih spisih se kaže pristnega Voltairovca po duhu in po slogu. Zabavno zna kramljati kot izurjen novinar. To je bil namreč v poglavitnem njegov poklic, kjer je zastopal antičlerikalno strujo v bonapartistični stranki. Nemško-francoska vojna ga je spreobrnila v vnetega republikanca in ga dokončno pahnila v časnikarstvo: ustanovil je republikansko glasilo *Le XIXe siècle*. V gledališču je večkrat pogorel s svojimi igrami. Vendar pa je kot izvrsten pripovednik leto dni pred smrtjo postal nesmrtnik Francoske akademije.

Na novo oživljena Ljudska knjižnica je za »Kazanom, volčjim psom« ponatisnila iz »Slovenca« gorenjo povest, ki se vrši v sosedni Grški ob času po

Književna poročila

osvobojeju. Država se ni mogla na znotraj urediti, tako da so morale posegati vmes velesile, ki so ščitile njeno samostojnost na zunaj in pomagale pri ureditvi na znotraj. V osvobodilnih bojih proti Turkom (1821. do 1829.) so sodelovale tudi mnogobrojne prostovoljske čete palikarov (junakov) ali kleftov (razbojnikov). Četaši so se po končani vojni izpreobračali v hajduke, ki so prežali na imetje potnikov in mirnih prebivalcev. Zacvetelo je urejeno roparstvo, ki mu slabotna vlada ni bila kos, posebno ker se ni mogla zanesti niti na svoje orožništvo, pogostoma domenjeno z rokovnjaško drhaljo. Na šaljiv in zbadljiv način riše pisatelj ta položaj, govoreč o plaščarski zalegi gorskega kralja, Hadžija Stavrosa, ter usodi treh ujetnikov, ki so jim zabredli v pest. Zanimiva knjiga je primerna tudi za mladino. Lična oprema je precej pridobila s trobarvno naslovno sliko, vendar se človeku toži po krasnih in številnih Doréjevih ilustracijah francoskega izvirnika. Prikupno delo je menda uporabljeno za operetno besedilo.

Prevajalka, če že noče zamenjati peresa s kuhalnico, bo morala pridno jemati v roke dve slovnici: slovensko in francosko. Vse napake, ki jih našteva Breznikov pravopis, so častno zastopane v tej knjižici. Še več. Tu naletiš na nemogoče deležnike: odkimajoč (7), Gazetier (7) ni časopis, ampak časnikar, novinar; contrefaire ne pomeni «razstaviti», temveč ponarediti, tu predstaviti; bossu = grbast (ne pohabljen, 8); fraise = jagoda (ne osvežilo, 6) itd. Pesem na 5. strani ima pri Aboutu stike, Hafnerjeva jo je prevajala bržkone po Faurielu. Kako blede so slovenski izrazi za: grimoire, démenti idr. Pretrgati koga (207) = seči mu v besedo ... Glas se mu je zdel blag glas en (3) zveni kot Cankarjev «položaj naroda je v slabem položaju». Stavim, da sloveniteljica ni čutila besedne igre: sa voracité me répondait de sa véracité (6). A. Debeljak.

Ante Dukić, Iz dnevnika jednog magarca. Zagreb, 1925. Tisak i naklada Jugoslovenske štampe, d. d. Str. 65—236.

Ako listaš slovstveno zgodovino katerega si bodi naroda, najdeš izlahka zgledov za živalske povesti. Tako je sodobna Italija nedavno dobila pasji roman (Pettit). A. Dukić je svoje misli naprtil Sivecu, ki ga neusmiljeni gospodar obkłada s težkimi tovari, z batinami in priimki: Oslina, Besposlina, Uhonja, Gnjusonja itd., a stoprav tedaj, ko se žalostna usoda zasuče v boljšo smer, mu privoščijo prijazni naslov «naš osao». Morala te knjige je stara, utelesili so jo že Krištof Šmid (Pridni Janezek in hudobni Mihec), Slomšek (Blažek in Nežica), Slovenske večernice (Lipe in Jaka) itd. Ali naš A. D. jo je znal tolikanj okretno preobleči v nov plašč, da pozornost kvečjemu proti koncu za spoznanje opeša.

V nekem kraju se šopiri sebičen glavar, obenem krčmar in trgovec, ki na vse kriplje tišči svoje občane v nevednosti, da jih tem laglje odira do belih kosti. Pa pride namesto zapitega plovana mlad napreden župnik, ki preskrbi srenji šolo, dobrih cest in vodnjakov, da se razcvete blaginja po vsej okolici. Ob volitvah propade pritepenec glavar, izgubivši tiste dni zadnjega zaslepljenega pristaša, in njegova služba se poveri domačemu možu. Vsa zgodba se mi vidi simbol za naše narodno združenje. V tem me potrjuje sklepni prizor na str. 233.: «U tom polju oko uzvišena humka nepregledna množina naroda, a na humu bijela crkva, a pred crkvom zlatna stolica, na kojoj sjedi vrhovni Poglavar domovine, izabrani kralj ujedinjenog naroda, novi kralj, pravi kralj, kralj narodne krvi; a sjedi dostojanstveno i veličanstveno — svijestan svoje časti i vlasti — jer ne sjedi ondje ničijom milošću, nego voljom naroda.» Hkrati je to zagovor svobodne in nezavisne slovanske cerkve, saj novi svečenik ponovno rabi